

Klassieker in een

DROOM DECOR

Tekst & beeld: Hans Avontuur

San Martino di Castrozza

290 miljoen jaar geleden was het een tropische oceaan vol lagunes en eilanden, nu pieken de grillige toppen van de Pala Dolomieten uit boven het berglandschap. En aan de voet ligt San Martino di Castrozza zelf, een historisch bergsportstadje met een hoog *la dolce vita*-gehalte. Een kijkje in haar kleurige leven.

De wind blaast enorme wolken stuifsnieuw over de pistes. Het is niet fijn, wel ontzettend mooi. De eenvoudige stoeltjeslift gaat steeds wat langzamer, stopt en schommelt in de leegte. Diep weggedoken in onze jassen wachten we tot de storm even gaat liggen en de lift weer in beweging komt. Vanaf het eindstation lopen we met de ski's op onze schouders naar de rand van de rotsen voor het beste uitzicht. Bam, de Pala Dolomieten in volle glorie.

Mijn skimaatje voor de dag is Federico, al zeventien jaar skileraar en liefhebber van “ze good laif”. Zijn roem was hem een dag eerder al vooruitgesneld, toen ik op het terras tegen een paar locals zei dat ik met hem zou gaan skiën. Mijn gesprekspartners begonnen meteen te lachen: “Ah, Federico, altijd blij, altijd goede zin.”

Ik ben dan ook niet verrast dat hij de lastige weersomstandigheden omarmt en er steeds iets moois in ziet. Op de afdaling vanaf de top hebben we zoveel tegenwind dat we nauwelijks vooruitkomen. Maar Federico wijst me op de wolken sneeuw

die horizontaal voorbij vliegen: “*Very nice!*” Zelfs als de liften uiteindelijk moeten sluiten omdat het niet meer gaat, blijft hij optimistisch: “In San Martino kun je uit de wind zitten, lekker in de zon een *aperitivo* drinken.”

Hoewel het verleidelijk klinkt, zekere in een stadje waar op zijn Italiaans geflaneerd wordt, bedank ik voor de uitnodiging. Ik ga naar de overkant van het dal om er een wandeltocht te maken. Aan de voet van de Pale di San Martino, zoals het massief voluit heet, liggen enkele routes die ook 's winters begaanbaar zijn. Nou voel ik me in de bergen altijd al klein, maar zo recht onder de steile wanden, rotsklompen en toppen krimpt de mens tot formaatje extra, extra, extra small.

In het prachtige massief zijn twee naast elkaar gelegen toppen naar de Nederlandse alpiniste Jeanne Immink genoemd: de Cima Immink en de Campanile Giovanna – Italiaans voor Jeanne. Deze stoere dame beklom in de 19de eeuw onbekende pieken, maakte naam in de Dolomieten en leidde een turbulent

Links: Skiën door het kaalgeblazen Tognola-gebied.
Onder: Malga Valcigolera, eigentijds klassiek.
Rechterpagina: Gesteente in het massief Pale di San Martino.

en avontuurlijk bestaan in onder meer Zuid-Afrika en India.

Als aan het einde van de middag de zon beneden uit het dorp verdwijnt, begint de zonsondergang aan zijn kleurenspeel met de hoogste toppen. Deze *Enrosadira*, zoals het fenomeen wordt genoemd, zal ik later deze week in het kwadraat beleven.

Oude waarden
Na de ontdekking van San Martino di Castrozza door enkele Britse klimmers, werd het geliefd bij de Europese elite. Die kwam eerst alleen 's zomers en later ook tijdens de winter. Op de gastenlijst staan de namen van onder anderen keizerin Sissi, psycholoog Sigmund Freud en componist Richard Strauss, die er zijn Alpensymfonie componeerde. In 1872 werd het eerste hotel gebouwd: Albergo Alpino. Daarna volgden er meer, zoals Hotel Dolomiti, Cimone,

Recht onder de steile wanden, rotsklompen en toppen krimpt de mens tot formaatje extra small

Links: Ook vegetarisch valt er te genieten.
Onder: Het sfeervolle decor van Ristorante Da Anita.
Rechterpagina: Chefkok Michele op het terras van Ristorante Da Anita.

In Italië moet er uitgebreid worden genoten van het eten, het gezelschap en de langgerekte avond

Panzer en Toffol. Een aantal bestaat nog steeds.

Ik slaap in Chalet Prà delle Nasse, een eigentijds adres met oude waarden zoals – we zijn in Italië – een uitstekende keuken. Het is een echt familiebedrijf, met moeder Anita op de achtergrond, dochter Elisabeth als gastvrouw en zoon Michele in de keuken van Ristorante Da Anita. “Ik meng de traditie met evolutie”, aldus de chef-kok. “Denk bijvoorbeeld aan hert. Vroeger werd dat gegrild, nu bereid ik het urenlang op een lage temperatuur om het zachter en verfijnder van smaak te maken.”

Het is elke avond opnieuw een feest aan

tafel. Met heerlijke wijnen uit Trentino, de regio waar San Martino bij hoort. Als Michele in de gaten krijgt dat ik graag vegetarisch eet, tovert hij ongevraagd en zonder dat het op de menukaart staat een heerlijke schotel op tafel met aardappeltjes, wilde spinazie en gegrilde tosella-kaas. Het is verrukkelijk.

De gasten komen hier niet voor zomaar een lekkere maaltijd na een sportieve dag in de buitenlucht. Dit is Italië, dus moet er uitgebreid worden genoten. Van het eten, het gezelschap, de langgerekte avond. Levenslust wordt hier tot de hogere kunsten gerekend. Daar mag je als nuchtere noorderling niet te licht over denken.

En als chef-kok Michele zich onder de gasten begeeft, resulteert dat vaak in uitgebreide en levendige discussies over gerechten en culinaire trends. “Vroeger moesten de mensen het doen met wat in de bergen te krijgen was, zware voedzame kost vaak”, zo doceert Michele zijn publiek. “Maar nu hebben we toegang tot de beste olijfolie van de wereld, fantastische

tomaten en vis. Dat beïnvloedt onze manier van koken. Het is allemaal veel lichter en gevarieerder.”

Droomdecor

Een dag later ben ik al vroeg onderweg met berggids Rocco. We rijden naar de Passo Rolle of Rollepas op 1.970 meter hoogte om vanaf daar op toerski’s een tocht te maken. Op de een of andere manier vormt deze bergpas een psychologische barrière. De meeste Nederlandse bezoekers blijven aan de noordkant in de populaire skigebieden van het Val di Fiemme en Val di Fassa.

Natuurlijk liggen die iets dichterbij, maar wie de Rollepas over wipt, krijgt veel meer typisch Italië cadeau. Denk: authentiek, natuurlijk, droomdecor.

Rocco komt uit San Martino en kent de bergen als zijn broekzak. Desondanks mompelt hij bij het klimmen met regelmaat “*che bello*”, wat mooi. En daar is niets aan gelogen. Dit is beslist een van de mooiste plekken van het complete Dolomieten Unesco Werelderfgoed. De meest

P.78-79: Altijd en overal kijk je op de Cimon della Pale.
Linkerpagina: Toen bergsport nog exclusief was.
Links: Passo Rolle, een psychologische grens.
Onder: Beroemd, kaas uit de Primiero-vallei.

opvallende piek is de Cimon della Pala, 3.184 meter hoog.

We weten dat onze klim straks niet beloond wordt met de beste afdaling. Daarvoor is het veel te zonnig en warm. Maar dat wordt ruimschoots gecompenseerd door de kraakheldere hemel en een uitzicht dat kilometers ver reikt. Van de Primiero-vallei in het zuiden tot het Sella-massief in het noorden. Van de bergen die een stukje dichterbij staan is elk detail te zien: spelonken, hutten, paden, alles.

De Passo Rolle is tijdens sneeuwarme winters de redding van San Martino di Castrozza. Het ligt op bijna 2.000 meter hoogte en heeft behalve een klein skigebied vooral veel wandel- en toermogelijkheden. Na lang touwtrekken en debatteren is het de bedoeling dat de pas vanaf december 2025 door middel van een nieuwe lift met het stadje wordt verbonden. Daarmee gaat een lang gekoesterde wens in vervulling. Wie nu naar boven wil moet met de auto of de bus, wat tijdens topweken te veel verkeer en uitstoot oplevert.

Bovendien voorziet het plan in een extra afdaling die San Martino di Castrozza wel kan gebruiken. Voor een bergsportstadje met zo'n rijke historie is het aantal kilometers afdaling beperkt en niet optimaal met elkaar verbonden. Met de vernieuwingen ontstaat er een aaneengesloten geheel van Tognola, Ces en Passo Rolle. Samen goed voor zo'n 75 kilometer piste.

Houten kruis
Vanaf Passo Rolle nemen wij vandaag een vrij eenvoudige route naar de top van de Cavallazza op 2.324 meter. Het gaat wat op en af, met tot slot een pittige klim. Onderweg stoppen we af en toe om eens goed om ons heen te kijken. Met het stijgen van de meters komen aan de horizon de pieken van de Rosengarten en Cortina d'Ampezzo tevoorschijn. Inderdaad: *che bello!*

De wind heeft de flanken op het steilste stuk van de beklimming kaal geblazen. Sommige passages zijn daardoor ijzig. Met geduld en kracht vorderen we tot het punt waarop we beneden San Martino di Castrozza zien liggen. Daarna is het nog maar een klein stukje

Voor een bergsportstadje met zo'n rijke historie is het aantal kilometers piste beperkt

vechten naar de top van de Cavallazza. Er staat een kruis van boomtakken.

Rocco wijst naar een massief aan de andere kant dat van harder vulkanisch gesteente is. "Daar is tijdens de Eerste Wereldoorlog fel om gevochten", zegt hij. "De Oostenrijkers aan de ene kant, de Italianen aan de andere. Kijk, je kunt de versterkingen nog zien. Ik weet niet of er meer doden zijn gevallen door het schieten of door de lawines tijdens de winter."

De afdaling heeft met skiën weinig te maken. Het is overleven op de harde en onregelmatige sneeuwlaag. Soms is het keihard opgevroren, soms boterzacht, soms voor-

San Martino

VAKANTIE-INFO
San Martino di Castrozza (IT)

Hoogte:	1.404-2.357 m
Pistes:	60 km
Loipes:	1,5 km
Liften:	23

Dagpas

Volwassenen:	€ 53
Jeugd:	€ 37
Kinderen:	€ 37

Je kunt ook een overkoepelende Dolomiti Superskipas aanschaffen, goed voor 1.200 km piste.

Afstand vanaf Utrecht:
1.078 km

Voor webcams, sneeuwhoogte en boekinfo:
sanmartino.com
visittrentino.info

zien van een laag *bruchharsch* waar je bij elke bocht doorheen moet beuken. De beloning volgt in Malga Rolle, een oude boerderij op de pas. Er wordt een stevige lunch geserveerd met eigen producten.

In het rustieke decor van de Malga legt Rocco een kaart op tafel om me de talloze toer- en wandelmogelijkheden rondom San Martino te laten zien. De hoogvlakte achter de Cimon della Pala is de komende dagen helaas geen optie. De sneeuwsituatie in het Val di Roda, de aanlooproute, is te kritisch en gevaarlijk, zodat ook alle geleide tochten zijn afgeblazen. Gelukkig is San Martino niet van één highlight afhankelijk. Rocco krabbelt de ene na de andere route op het papier. *Che bello.*

Magisch
Een van de strepen op de kaart gaat naar de almhut Baita Segantini, een klassieker om de zonsondergang en het fenomeen Enrosadira te bekijken. Hoewel het kennelijk een populaire plek is, loop ik op sneeuwschoenen eenzaam en alleen door de bergwereld

omhoog. Het eerste deel voert nog door het bescheiden skigebied van Passo Rolle, daarna is er niets anders meer dan de natuur.

Precies op tijd bereik ik de Baita Segantini op een hoogte van 2.174 meter. De hut dateert van de jaren dertig van de vorige eeuw en is niet door een boer gebouwd, maar door een alpinist en dichter: Alfredo Paluselli, die er 35 jaar in afzondering zou wonen. De plek is magisch. Onder de toppen van de Pala Dolomieten, met uitzicht op het Val Venegia.

Ik zoek een plekje op de flanken boven de hut met eersteklas uitzicht op de Cimon della Pala, de meest markante piek van het massief. Vanaf deze kant is hij steil en grillig. Logisch dat hij de Matterhorn van de Dolomieten wordt genoemd. Maar als je beneden in San Martino di Castrozza omhoogkijkt zie je een brede rotswand die in niets op de Zwitserse berg lijkt.

Het is onvoorstelbaar stil. Als aan de andere kant van de hut een toerskiër over

Boven: Cavalazza, op 2.324 meter hoogte.
Rechterpagina: Baita Segantini, onder de Cimon della Pala in het laatste avondlicht.

een pad gaat, hoor ik hem ademen. Hij komt niet voor het kleurenspektakel van de zonsondergang en skiet meteen door. Dan is plotseling de zon van het plateau met de almhut verdwenen. Sneller dan ik had gedacht. Hoe dieper de zon zakt, hoe hoger de schaduw op de rotswanden, hoe roder de toppen.

Tot de zonnestralen definitief achter de horizon zijn verdwenen en de toegift volgt in een blend van blauw, paars en roze.

Als ik op adem ben gekomen van zoveel schoonheid wandel ik terug naar Passo Rolle. Ik moet een beetje doorstappen om de duisternis voor te zijn. In de afdaling hoor ik het mezelf mompelen: *che bello...*

